

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

Právnická fakulta

Katedra trestního práva

**Posudek konzultanta
na rigorózní práci Mgr. Lukáše Hendrycha**

„Přípustné riziko v trestním právu“

Kandidát předložil rigorózní práci čítající 133 číslovaných stran textu včetně úvodních stran, obsahu a seznamu literatury, klíčových slov atd.; vlastní text práce činí 128 stran (258 836 znaků včetně mezer).

1. Zaměření rigorózní práce, její systematika a základní koncepce

Zpracovaná rigorózní práce je věnována trestněprávní analýze okolnosti vylučující protiprávnost přípustné riziko.

Autor rozdělil svou práci mimo úvodu a závěru do šesti kapitol, zahrnujících obecné kapitoly věnující se začlenění přípustného rizika do ostatních okolností vylučujících protiprávnost a popisující historický vývoj přípustného rizika, dále kapitoly o vymezení pojmu, podmínek a mezi přípustného rizika a také nesplnění podmínek a překročení mezi přípustného rizika. V neposlední řadě se věnoval i komparaci přípustného rizika se zaměřením na slovenskou právní úpravu a v závěrečné kapitole provedl exkurz přípustného rizika ve sportu.

Cílem práce je podle vyjádření autora provést, pokud možno, komplexní analytický rozbor trestněprávního institutu přípustného rizika, s respektem k možnostem, jež lze objektivně klást na rozsah a význam rigorózní práce; dále pojednat o historickém vývoji přípustného rizika v českém trestním právu a jeho právní nauce a v základní míře podrobit současnou českou úpravu institutu přípustného rizika obsaženého v trestním zákoníku komparaci se slovenskou trestněprávní úpravou a pro úplnost též s polskou zákonnou dikcí. Na základě tohoto cíle se autor snažil rozebrat problematiku přípustného rizika v trestním právu především z hlediska teoretických východisek, když praktický přesah institutu přípustného rizika v aplikační praxi, jak sám v úvodu uvádí, prozatím není příliš frekventovaný.

Uvedený cíl se snažil naplnit především v kapitolách 3. a 4. věnovaných platné úpravě přípustného rizika v trestním zákoníku, dále pak i v závěru práce a v úvahách (včetně návrhu de lege ferenda) v něm obsažených, přičemž komparativní přístup je obsažen v kapitole 5. Nepochybně zajímavý je i exkurz – přípustné riziko ve sportu (kapitola 6. práce).

2. Postup řešení problému, použité metody a způsob zpracování tématu

Při řešení vymezené problematiky autor pracoval s metodami klasické vědecké práce v právních oborech, zejména postupem od obecného k zvláštnímu s využitím historického přístupu, kdy na počátku práce podal vymezení základních pojmů vztahujících se okolnostem

vylučujícím protiprávnost, kde se vyjadřuje i k pojetí protiprávnosti z hlediska přístupu jednotlivých autorů v literatuře, a pojednal o historickém vývoji přípustného rizika v českém trestním právu. Přístup k protiprávnosti jako základního pojmu, kdy správně aproboval základní východisko, že protiprávnost není možné vyvozovat toliko z trestního zákoníku, ale je zásadně nutné ji chápat a dovozovat z celého právního řádu (tedy i z právních norem, které s trestním zákonem přímo nesouvisí, kdy nejčastěji budou přicházet do úvahy normy práva správního a občanského, bez ohledu na skutečnost, zda na ně trestní zákoník odkazuje či nikoli).

Z hlediska metodologického autor používal analyticko-syntetických metod, interpretačních metod, metody abstrakce a komparativní metody (z nichž autor ovšem uvedl výslovně jen první z nich), a to za užití poznatků získaných z primárních i sekundárních zdrojů,

Vyzdvihnout je třeba v této souvislosti zvláště trestněprávní analýzu a syntézu literatury a určité judikatury, když se autor nevyhýbal ani sporným otázkám, které se u přípustného rizika samozřejmě vzhledem k složitosti problematiky vyskytují [např. str. 56 až 61 nebo 83 až 89 práce]. Přitom se snažil tyto problémy věcně a s potřebnou argumentací diskutovat a najít i možná řešení. Z tohoto přístupu pak vyplynulo jím provedené hodnocení právní úpravy přípustného rizika i drobnější jím doporučený konkrétní legislativní návrh obsažený v závěru práce.

Téma, které je v práci zpracováno, je značně složité a široké. Autor se správně zaměřil na popis a rozbor právní úpravy ve světle literatury a judikatury.

S přihlédnutím k tomu, že přípustné riziko je okolností vylučující protiprávnost, která má své evropské konsekvence zejména v teoretickém zpracování v mnoha evropských zemích, byla by nepochybně vhodná rozsáhlejší komparativní část, než kterou do práce zařadil autor, který se zaměřil jen na slovenskou právní úpravu a velmi sporadicky pojednal i o polské právní úpravě (sám autor tento výklad označuje, jako „skromný, ale zajímavý úvod k analýze a srovnání slovenské právní úpravy“ – str. 96 práce), kde však zjevně vycházel jen z vlastní právní úpravy, přičemž neuvádí vůbec žádný literární pramen. Takový přístup je zcela nedostatečný. Poněkud lepší je situace u srovnávané slovenské právní úpravy, kde už určité prameny jsou uvedeny. Lepší komparativní kapitola by jistě mohla přispět ke komplexnějšímu přístupu při zpracování práce, a byla by zřejmě přínosná pro závěry práce. S ohledem na tento přístup autora nebylo možno náležitě posoudit schopnost autora pracovat s cizojazyčnými texty (seznam pramenů neobsahuje žádnou zahraniční literaturu, s výjimkou jazykově blízké slovenské literatury a internetový odkaz na polskou právní úpravu – srov. str. 121 – 129 práce).

Pokud jde o domácí prameny, autor využil převážnou většinu česky psaných prací dotýkajících se problematiky přípustného rizika a trestněprávních souvislostí.

3. Celkové zhodnocení práce a jejího významu pro obor

Práce pojednává o vysoce aktuálním tématu, kterému po přijetí trestního zákoníku nebyla dosud v současné české literatuře věnována větší pozornost.

Těžiště předkládané práce spočívá v kapitolách týkajících se přípustného rizika z hlediska vymezení jeho pojmu, podmínek a mezí, přičemž nemalá pozornost je věnována i překročením podmínek a mezí přípustného rizika. Na počátku se autor snaží na podkladě literárních pramenů (převážně učebnic a komentářů) o definici rizika a dochází k závěru, že riziko je stavem nejistoty očekávatelného výsledku jednání, vždy však musí vést nejistota k možnosti negativních konsekvencí, neboť ty pozitivní pojem rizika sice také zahrnuje, ale o ně jde jen z hlediska srovnání s negativními hrozcími důsledky (str. 47 práce). Základem jednání v mezích ospravedlnitelného přípustného rizika je cíl přivodit určitý prospěch, pokrok, užitečný a příznivý výsledek, byť při jeho získávání nebylo zcela jednoznačné, že se ho dosáhnout podaří. Na základě rozboru literatury autor dochází ke správnému závěru, že je patrný značný deficit ustálené teoretické vědní základny, na níž by bylo možné okamžitě vybudovat novou

aplikačně frekventovanou okolnost vylučující protiprávnost v podobě přípustného rizika, neboť přípustné (dovolené) riziko, byť teorií po léta dovozované, je institutem stále novým a právní praxe bude vyžadovat delší čas, aby do svého aplikačního rámce tento institut přijala (srov. str. 53). Pojmové znaky přípustného rizika autor důvodně dělí na pozitivní a negativní a podrobuje je náležitěmu rozboru (str. 54 až 89 práce). Přitom pojednává také o odlišnostech přípustného rizika a krajní nouze a správně dospívá k závěru, že přípustné riziko je ve vztahu ke krajní nouzi ve vztahu speciality (str. 74). V dostatečné míře se zabývá i proporcionalitou přípustného rizika (str. 78 až 82 práce). Podrobněji se zabývá i požadavkem souladu činnosti s právními předpisy, veřejným zájmem, zásadami lidskosti, obsahující též zákaz rozporu s dobrými mravy, kde rozebírá i zákonodárcem zvolené neurčité pojmy v rámci tohoto požadavku, a to i s odkazem na judikaturu Ústavního soudu (např. usnesení ze dne 20. května 2004, sp. zn. II. ÚS 728/02).

Přínosná je i kapitola nesplnění podmínek a překročení mezi přípustného rizika, na jejímž počátku autor zdůrazňuje, že exces z přípustného rizika není tak snadno definovatelný, jako je tomu u tradičních institutů krajní nouze a nutné obrany. Současně činí při srovnání s krajní nouzí závěr, že současná právní úprava meze proporcionality rizika se v tomto ohledu jeví jako žádoucí, když poskytuje značný prostor pro uplatnění přípustného rizika v mezích proporcionality. Nicméně i při této koncepci mezi přípustného rizika bude docházet k jejich překročení, v důsledku čehož se osoba jednáající v riziku dopustí spáchání trestného činu (str. 93 práce).

V poslední kapitole práce autor přináší také zajímavý exkurs o přípustném riziku ve sportu, respektive odpovědnosti sportovců za sportovní úrazy s akcentem okolností vylučujících protiprávnost při jednání sportovců, kde se v dostatečné míře zabývá vybranými teoretickými východisky vyloučení trestní odpovědnosti sportovců za sportovní úrazy a také v literatuře akcentovaným rozdílem mezi amatérským a profesionálním sportem. (srov. str. 102 až 111). Také tuto kapitolu s přihlédnutím i k rozboru judikatury, který autor v této kapitole provedl, je možno označit za přínosnou.

V závěru autor náležitě shrnul výsledky svých zjištění z předchozích kapitol a stručně je kriticky zhodnotil. Dospěl k závěru, že aktuální legální definice přípustného rizika § 31 trestního zákoníku se jeví jako dostačující, byť obsahuje některé pojmy s dosud nepřiliš vyjasněným obsahem, jejichž výklad a aplikace daný institut poněkud problematizuje. Učinil i drobný návrh de lege ferenda, který by podle jeho názoru mohl přispět k zlepšení právní úpravy (str. 117 až 120 práce).

4. Otázky a náměty k obhajobě

Co je podle názoru autora rigorózní práce hlavním důvodem pro jím zmiňované nedostatečné využívání přípustného rizika jako okolnosti vylučující protiprávnost v praxi?

5. Závěr

Předložená práce Mgr. Lukáše Hendrycha splnila vytčený cíl rigorózní práce, neboť po zhodnocení historického vývoje přípustného rizika v české právní nauce v náležitě širší popsala problematiku přípustného rizika a provedla komplexní analytický rozbor trestněprávního institutu přípustného rizika. Z celkové koncepce práce a způsobu jejího zpracování vyplývá intenzivní zájem autora o uvedenou problematiku, což mu však na druhé straně nebrání v zásadě objektivním přístupu při zpracování práce a hodnocení české legislativní úpravy. Rigorózní práce není jen pouhým popisem znaků přípustného rizika, ale lze ji hodnotit jako ucelené a přínosné pojednání o předmětné problematice na úrovni zpracování tohoto typu prací. Systematika práce odpovídá zvolenému tématu a vymezenému cíli. Dobrá je logická stavba

práce a práce s literaturou a judikaturou, jejíž přehled je v připojeném seznamu použité literatury a dalších pramenů.

Celkově dobrá je úprava práce a její přehledné členění na jednotlivé části, které jsou věcně a systematicky provázány, koresponduje se způsobem zpracování tématu a vede k logickým a uspořádaným závěrům ohledně právní úpravy přípustného rizika v trestním zákoníku. Dostatečný je i poznámkový aparát, odkazující na literaturu a judikaturu (celkem 214 poznámek pod čarou). Práce je psána srozumitelně a na potřebné jazykové úrovni, byť je v ní určité množství překlepů a chyb, a to zejména v interpunkci (chybějící či nadbytečné čárky v souvětí a chybějící tečky na konci poznámek pod čarou).

Ze všech těchto důvodů lze uzavřít, že předložená rigorózní práce, a to i přes některé shora uvedené výhrady, zcela splňuje požadavky kladené na úroveň jak formální, tak i obsahovou u tohoto typu písemné práce.

Vzhledem k tomu **doporučuji rigorózní práci Mgr. Lukáše Hendrycha „Přípustné riziko v trestním právu“ k ústní obhajobě.**

V Praze dne 4. listopadu 2020

Konzultant rigorózní práce:

Prof. JUDr. Pavel Šámal, Ph. D.